

WOORD VOORAF

Beste leden,

Een nieuw jaar vangt aan. Het 149ste jaar van onze Kring. Dan weet je meteen dat de voorbereidingen voor het feestjaar 2011 al volop aan de gang zijn. Maar ik ga nog niet te veel vertellen. Binnenkort zit het bestuur rond de tafel om het volledige feestprogramma te overlopen en de laatste knopen door te hakken. Ik heb er nu reeds zin in, maar zal mijn ongeduld toch nog even in bedwang moeten houden. Nu, afleiding is er genoeg: de restauratieplannen voor het Huis Janssens vorderen gestaag. Uw voorzitter, uw erevoorzitter en het gehele bestuur volgen dit nauwgezet op, om de belangen van de Kring optimaal te verdedigen. Bijna 150 jaar hebben we zeer goed samengewerkt met het stadsbestuur van Sint-Niklaas en wij zijn er van overtuigd dat deze samenwerking in de toekomst in dezelfde vriendschap en openheid zal blijven verlopen.

Die vriendschap en openheid mogen wij zeker ervaren te Verrebroek. Dit jaar herdenkt men daar de 300ste sterfdag van Filip Verheyen, een man die een schitterende loopbaan voor elkaar heeft gekregen. Deze beroemde Wazenaar heeft op het einde van de 17de eeuw zijn sporen verdiend als ontleedkundige en als rector van de Alma Mater in Leuven. U mag alvast voor zijn viering het weekeinde van 28, 29 en 30 mei 2010 in uw agenda noteren.

Ook de Annalen 2010 krijgen hun vaste vorm. Onze hoofdredacteur krijgt geen rustmoment voorgeschoteld. Gelukkig geniet hij wel van de vele lofbetuigingen die we over de voorstelling op zich, maar ook over de Annalen zelf, mochten ontvangen. Vergeet dus uw lidgeld voor 2010 (dat weerom niet gestegen is) niet te betalen.

En afsluiten doe ik met onze webmeester Herbert Smitz te bedanken. Surf even naar onze webstek: www.kokw.be . Een nieuwe bron waaraan u uw erfgoeddorst kan laven.

Een goede gezondheid toegewenst !

Chris de Beer,
voorzitter

Aan de leden die nog een papieren versie van deze nieuwsbrief ontvangen, wordt gevraagd om hun e-mailadres door te geven via info@kokw.be, zodat ook zij in de toekomst de nieuwsbrief elektronisch kunnen ontvangen.

KRINGNIEUWS

K.O.K.W. gaat online

Eindelijk is hij er, de webstek van de K.O.K.W.: www.kokw.be!

Een moderne website stond al een tijdje op ons verlanglijstje. Het concept was er al enkele jaren, maar een kandidaat-vrijwilliger met de knowhow voor de praktische realisatie van onze plannen was niet onmiddellijk beschikbaar. In november 2009 toonde Herbert Smitz, lid van onze Kring, zich bereid om een website op te bouwen. Een goede maand later presenteerde hij zijn werk aan het bestuur. En het moet gezegd, het resultaat mag gezien worden.

Met de website willen we enerzijds de communicatie en interactie met onze leden verbeteren, anderzijds is het de bedoeling om onze vereniging en werking bekend te maken bij de vele geïnteresseerden in het Wase verleden.

Op de website is reeds heel wat informatie verzameld. De werking en doelstellingen van onze Kring worden kort toegelicht. De belangrijkste nieuwsberichten en toekomstige activiteiten zijn terug te vinden via de website. Er wordt een overzicht gegeven van de verschillende onderdelen van ons documentatiecentrum, met name de bibliotheek, de bijzondere collecties, de archieven en de museumcollecties. Er worden een aantal linken gelegd naar bestaande inventarissen (o.a. wetenschappelijke tijdschriften, krantencollectie). Het is de bedoeling om in de toekomst zoveel mogelijk andere inventarissen raadpleegbaar te maken via onze webstek. Aangezien de K.O.K.W. een belangrijke inbreng heeft in de permanente tentoonstelling

van het Mercatormuseum en het SteM, is op de website ook informatie opgenomen over deze musea. Onder de rubriek 'Recente publicaties' is een beschrijving opgenomen van de inhoud van de laatste jaargangen van de Annalen. De nieuwsbrieven van het voorbije jaar kunnen hier ook gedownload worden. Geïnteresseerden kunnen zich via de website ook registreren om lid te worden van onze vereniging. Het geheel wordt opgefleurd met prachtige foto's van het Huis Janssens en van objecten uit ons documentatiecentrum.

Kortom, ontdek zelf de website van de K.O.K.W. en surf even naar www.kokw.be. Ook in de toekomst zal een bezoek zeker de moeite lonen: het is immers de bedoeling om informatie op de webstek stelselmatig uit te breiden.

Het bestuur dankt nogmaals webmeester Herbert Smits voor de praktische realisatie van de website.

VOORSTELLING VAN DE ANNALEN deel 112 (2009)

Een grote opkomst (zo'n honderdtal leden), een interessante lezing door Kristel Van Audenaeren over het registratieproject van de objectencollectie, een gesmaakte voorstelling van de inhoud door hoofdredacteur Alain Debbaud, en een pittige reactie van de heer Freddy Willockx, voorzitter van Interwaas, maakten van de voorstelling van de Annalen op zondagvoormiddag 28 november een buitengewoon aangename gebeurtenis. Lof aan de auteurs, lof aan de organisatoren en aan de redactie!

Een groepsfoto van enkele auteurs en redactieleden: v.l.n.r.: Chris Vander Straeten, Nico Van Campenhout, Chris De Beer, Ludo Hemelaer, Nico De Wert, Kristel Van Audenaeren, Yvan De Maesschalck, Alain Debbaud, Emmy Beyls, Ode De Zutter en Marcel Ryssen.

Bedrijfsarchief van de textielfabriek Janssens van Sint-Niklaas

Pierre Lyssens en Jan Talboom kunnen we beschouwen als de eerste Sint-Niklase textielfabrikanten. Op 31 juli 1777 zal Gillis Jozef Janssens (° Sint-Niklaas, 16/07/1737 en er overleden op 09/08/1804) zich associëren met P. Lyssens. Gillis Jozef Janssens huwde met Maria Petronella Lyssens, dochter van Judocus Lyssens. Zo zijn de twee vennoten niet enkel zakelijk, maar ook familiaal met elkaar verbonden.

Jan Janssens, zoon van Gillis Jozef Janssens, kocht in 1811 een indrukwekkend woonhuis aan de Houtmarkt (O.L. Vrouweplein), waar later de VTS zijn intrek neemt. Jan Janssens en compagnie zullen ook het hof van Boneem, een omwald kasteel in de Hofstraat, kopen om daar hun fabriek in onder te brengen. Twee eeuwen heeft de familie Janssens op diverse plaatsen in Sint-Niklaas zijn stempel gedrukt op de textielfabricatie en –handel.

De familievereniging Janssens de Varebeke vzw heeft op 14 november 2009 een overeenkomst van bewaargeving gesloten met de K.O.K.W. vzw, waarbij het handels- en bedrijfsarchief van de textielfabriek Janssens aan onze vereniging in bewaring werd gegeven. Dit archief is het oudst bewaarde bedrijfsarchief van Sint-Niklaas en is dus bijzonder belangrijk voor de geschiedenis van de textielnijverheid en –handel te Sint-Niklaas.

Een gedetailleerde inventaris moet nog gemaakt worden. We geven u hierbij de inventaris, zoals hij in het aanwinstenregister is opgenomen.

1. Register I (1749-1759), 38 vellen papier in folio in rode papieren omslag.
2. Register II (09/11/1756-1774), Livre de raison (gezinsdagboek).
3. Register III (25/09/1790-18/04/1793), leveringen aan wie, wat, prijzen, betalingen.
4. Register IV in kartonnen koft overtrokken met perkament (18/04/1793-21/01/1796), leveringen van textiel, bestellingen van grondstoffen.
5. Grootboek, register in folio, karton met perkament overtrokken. 143 p. alfabetisch geïndexeerde klantenlijst, leveringen en betalingen (1786-1790).
6. Register VI (1795), Groot-boek van geleverde “wollen” door G.J. Janssens aan A.-J. Van Wtberghe en Jan Janssens.
7. Twee stalenboekjes van door de firma Janssens (1792-1796) geproduceerde stoffen.
8. Diverse documenten betreffende het textielbedrijf Lyssens-Talboom-G.J. Janssens:
  - a. Kopie van eedaflegging op octrooi (1764) productie en uitvoer van weefsels van hun fabriek te Sint-Niklaas (vanaf 1766 tot 1794).
  - b. Kopie van antwoord op brief van textielfabrikanten uit Sint-Niklaas, Haasdonk, Vrasene en Sinaai door Minister van Financiën van Frans II (26/02/1794).
  - c. Notariële akte van notaris De Maeyer betreffende de aankoop van Kasteel van Boneem in de Hofstraat (28 mei 1804).
  - d. 4 brieven betreffende verkoop Kasteel Boneem.
  - e. Janssens-De Decker verhuren Kasteel Boneem aan J.J. Janssens en P.A. Verwilghen.
  - f. Notariële akte van notaris Verschelden uit Sint-Niklaas betreffende verkoop Kasteel Boneem (20/05/1827).
  - g. 7 documenten betreffende Kasteel van Boneem.
  - h. Staat van productie, s.a.
9. Register, folio, 92 genummerde bladen + alfabetische namenlijst met verwijzing naar

de vorige bladzijden (02/05/1832-31/03/1864).

10. Register in kartonnen koft, folio, begint aan de voorzijde op 05/09/1843 en loopt tot 30/04/1869, begint aan de achterzijde op 15/06/1843 en loopt tot 10/06/1852.

We roepen iedereen op, die enig archief in geschreven of gedrukte vorm, foto's, enz. zou willen toevoegen aan het bovenstaand archief, met ons contact op te nemen. Elk document, hoe bescheiden ook, is welkom.

Alfred Van der Gucht

Belangrijke cartografische aanwinst

De K.O.K.W. is er in geslaagd de kadastrale Popp-kaart van Sint-Niklaas aan te kopen. De kaart is getekend op schaal 1/5 000 met vergrotingen op 1/2 500. De kaart is voorgesneden en op linnen, zodat de vroegere gebruiker de kaart kon opplooiën en in zijn zak steken. Afmetingen: H 120 cm, B 189 cm.

Popp-kaarten zijn nooit gedateerd. Ze is echter gemaakt rond 1860. Opvallend zijn de vele steegjes en fortjes met hun kleine arbeidershuisjes. De kaart biedt een gedetailleerd beeld van Sint-Niklaas rond het midden van de 19^e eeuw.

Andere aanwinsten bijzondere collecties

- Een luxe-exemplaar van het programmaboekje van de “automobielwedstrijd” te Sint-Niklaas op 1 juli 1906. Prachtige fotoreportage.
- Luchtfoto van de polders van het Land van Waas rond 1970.
- Aandenken Belsele-Waas, klokkenwijding 29 mei 1949.
- Nieuw-jaer Wensch van de Brugse lantaarn aanstekers (1825, 1828, 1829).
- Drukwerk, “Orders voor het garnizoen der Stadt Iperen, gegeven door den Gouverneur in het jaar 1713. Ende geaugmenteert door eenige artikels van tijt tot tijt”.
- Drukwerk, “Copije van den Vonnisse tot laste van Jacobus Penninckx, fameusen Dief, gegeven den 3 October 1765 ...”.
- DVD, Werk in Vlaanderen.
- Brochure. “Verslag Winterhulpactie 22 september 1940 – 30 juni 1941”. Druk Scheerders-Van Kerckhove.
- Aandelen van 500 F van de firma Filteint te Sint-Niklaas.

Aanwinsten bibliotheek

- S.n., Maatschappij voor goedkope woningen. Standaard plannen voor economische huizen. Brussel, 1924. (15 A 7/1-2)
- Léonard, Edward, Bouwen in het dorp en op het platteland. Antwerpen, 1928. (15 A 2)
- Schrans, Guy. Vrijmetselaars te Gent in de XVIIIe eeuw. Gent, 1997. (15 A 9)
- Tijdschrift “Vlaamsche Arbeid” 1913/10, 11; 1914/1. (15 A 10/1-3)
- Colaes, Roger, Belgische militairen op het fort Steendorp. Eigen beheer, 2009. (STEEND 5)
- Morin, Fr., Kataloog der Belgische Bankbrieven van 1900 tot 1966. Boom, s.a. (15 A 12)
- Meyers Neuer Volksatlas. Ein Kartenwerk zum Verständnis des Zeitgeschichte. Leip-

zig (W.O. II). (4 C 20)

- De Kegel, A. Demey, e.a. Beschermden monumenten. Arrondissementen Dendermonde, Eeklo, Sint-Niklaas. Gent, 1990. (5 A 24/1)
- Fonteyn, Guido, Over de taalgrens van Komen naar Voeren. Berchem, 2009. (15 A 13)
- Heyvaert, Leen, Meesters van de Lokerse Academie. Lokeren, 2009. (CAT/LOK/77)
- De Gendt, Anne-Mie, In het spoor van Rubens. Sint-Niklaas, 2009. (CAT/SN/197)
- Velle, Karel, Van Bouchaute, P., Waasland in stukken. 10 jaar Waas Archievenoverleg. Sint-Niklaas, 2009. (WAAS 100)
- Thyssen, J., Deftig vermaak, ijdel vertier. Stedelijkheid en burgerlijke ontspanning in het 19de eeuwse Gent. Gent, 2009.
- Roelants, Joris, Omme God ende Vlaenderen. Leven en werk van Jozef De Brouwer. Haaltert, 2009. (14 B 55)
- Andries, Roger, Wandeling door Temse. Temse, 2009. (TEMS 33)
- Gyseling, R., e.a., Monitoring van het Linkerschelde-oevergebied (...). Brussel, 2009. (R161/17)
- De economische ontwikkeling in het Land van Waas in de 18de eeuw. Overdruk Annales K.O.K.W., Deel 111, 2008. (WAAS 101)
- Hesters, Paul, Moerbeke-Waas. Een evolutie van eeuwen. Deel I, De moeren in het noorden van Moerbeke-Waas of de Kruisstraat, Pereboom en Koewacht. Moerbeke-Waas, 2009. (MOERB/3/1)
- De Kort, Jan, De plaats van het geloof in het leven van Hendrik Van Dalsum (1868-1944). De worsteling van een liberaal-katholiek met geloof en moderniteit. Hulst, 2009. (T 360)
- Verdoodt, F.J. (red.), Het laatste jaar van de klaproos. Denkend aan Maurits Coppie-ters. Antwerpen, 2009. (14 B 57)
- Avita Fide. Bulletin familial Janssens de Varebeke (1996-2008). (T 525 bis)
- D'Haenens, Tom, The port of Antwerp (fotoboek). Antwerpen, 2007. (5 B 13)
- Rummens, e.a., Flandre et Portugal. Mémoires sur les relations qui existèrent autrefois entre les Flamands de Flandre. Particulièrement ceux de Bruges et les Portugais. Brugge, 1874. (14 C 52)
- Van Campenhout, Nico, Het verleden is alom tegenwoordig. Huldeboek voor Hilaire Liebaut. Lokeren, 2009. (LOK 78)
- Jacobusse, C. en Decler, M., Het verdronken Land van Saeftinge en de Westerschelde. Leuven, 2003. (POLD 11).
- Heirbaut, K., Stromen blijven stromen. Sint-Niklaas, 2001. (TEMS 34)

Alfred Van der Gucht

Themarondleidingen SteM

◆ **One two tea – De saloncultuur in de 18de eeuw met theeproeverij**

Zondag 14 februari 2010, 14.30 u. SteM, Zwijgershoek 14, Sint-Niklaas. Toegang: 4€, 3€ met korting; gratis met museumkaart. Museumrondleiding gratis. Reservatie verplicht : tel 03 760 37 50 of stedelijke.musea@sint-niklaas.be.

Hoe kwam het theeservies in de beerput van het kasteel 'Het Blauwhof' terecht? Een uit de hand gelopen theekransje bij de barones? Dit servies en andere fraaie objecten in de museumvitruines illustreren het best hoe het keuken- en tafelgebeuren, het sociale leven en de mode uit de pruikentijd eruit zagen. Laat je helemaal onderdompelen in de saloncultuur van een 'hof van plaisantie'.

◆ **Santé-Beauté – Volksgeloof, volksgeneeskunde en lichaamsverzorging van de 19de eeuw tot nu**

Zondag 14 maart 2010, 14.30 u. SteM, Zwijgershoek 14, Sint-Niklaas. Toegang: 4€, 3€ met korting; gratis met museumkaart. Museumrondleiding gratis. Reservatie verplicht : tel 03 760 37 50 of stedelijke.musea@sint-niklaas.be

Vandaag worden we via allerlei kanalen overspoeld met tips voor een gezond en mooi lijf. Maar de fascinatie voor het lichaam is er altijd al geweest. Voor een gezond leven kon u in het verleden terecht bij barbier-chirurgijns, apothekers, kwakzalvers, geleerde dokters én geneesheiligen. Schoonheidsmiddelen waren eerder weggelegd voor rijke burgers. Het is pas in de twintigste eeuw dat alle lagen van de bevolking genieten van tal van producten die schoonheid garanderen.

Mercatorlezingen

◆ **Luchtfotografie en cartografie – Mercatorlezing door Fred Hagman**

Dinsdag 2 maart 2010, 20 u. Mercatormuseum, Zamanstraat 49, Sint-Niklaas (ingang via museumtuin). Gratis deelname.

Luchtfoto's worden al lang gemaakt om inzicht te krijgen in lokale situaties via een overzicht van de gehele omgeving. Deze foto's worden dan ook gebruikt om de wereld in kaart te brengen. Dit begon heel avontuurlijk, einde 19de eeuw en begin 20ste eeuw, met het maken van opnamen vanuit ballonnen, met postduiven en daarna vanuit vliegtuigen. In de 21ste eeuw komt dit alles in een stroomversnelling met de introductie van digitale fotografie en de nieuwste ontwikkelingen in de informaticasector. Met satellietbeelden en luchtfoto's via Google Earth kan iedereen de wereld verkennen. Aerodata Surveys is een in luchtfotografie gespecialiseerde onderneming die deze vernieuwingen als één van de eerste bedrijven heeft toegepast. Hiermee behoort zij op dit gebied tot de top van Europa.

Fred Hagman, bedrijfsleider van Aerodata Surveys, gaat in op de ontwikkelingen van de luchtfotografie vroeger, nu en de toekomst.

◆ **Tokaido: Japan vroeger en nu – Mercatorlezing door Luc Cuyvers**

Dinsdag 30 maart 2010, 20 u. Mercatormuseum, Zamanstraat 49, Sint-Niklaas (ingang via museumtuin). Gratis deelname.

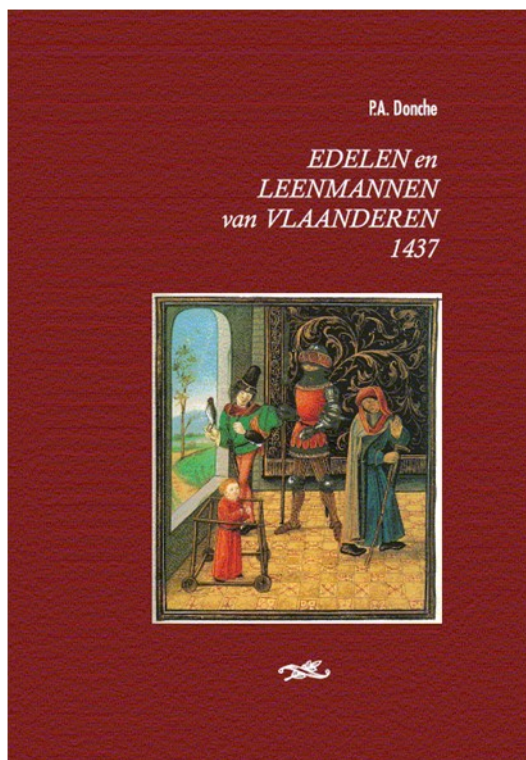
In de zomer van 1832 vertrok de Japanse kunstenaar Ando Hiroshige vanuit Tokyo (dat toen Edo heette) naar Kyoto langs de Tokaido, de belangrijkste weg van het land. Vanuit Edo werd Japan bestuurd door het shogunaat: een militaire dictatuur. Kyoto was de verblijfplaats van de keizer en zijn hofhouding. Langs de 500 km lange Tokaido lagen 53 stopplaatsen, waar reizigers konden verblijven. Hiroshige schetste elke halte en leverde zo een van de hoogtepunten uit de Japanse kunst. 175 jaar later trok Luc Cuyvers in zijn voetsporen om na te gaan wat er van zijn indrukken overblijft. Het verbluffende resultaat van die reis werd in 2009 op Canvas vertoond. Nu gunt hij ons een blik achter de schermen.

Luc Cuyvers is een gerenommeerd documentairemaker. Zijn boeiende televisieserie 'Tokaido' werd een verademing genoemd in het TV-aanbod.

Nieuw boek: 'Edelen en leenmannen van Vlaanderen. 1437' van Pieter Donche

In dit boek (400 blz.) worden vele honderden edelen en grote leenmannen van Vlaanderen uit de eerste helft van de 15de eeuw geïdentificeerd. Gegroepeerd volgens 21 steden of kasselrijen bestrijken zij het gebied dat thans gedekt wordt door de huidige provincies Oost- en West-Vlaanderen, Frans-Vlaanderen en Zeeuws-Vlaanderen.

Verschijnt in maart 2010. Bestelling bij voorintekening vóór 1 maart 2010 door overschrijving van € 37 (+ € 5 verzendingskosten België of € 8 andere landen van Europa), na voorintekendatum: € 44, op rekening KBC 411-8052581-31 (IBAN: BE04 4118 0525 8131; BIC: KREDBEBB) van Pieter Donche, Berchem met vermelding: '1437'. Bij voorintekening moet de betaling (of in geval van overheidsinstelling of gemeentelijke dienst een ondertekende bestelbon) toegekomen zijn vóór 1 maart 2010. (meer info: www.uncius.be/boek2010/).

Verantwoordelijke uitgever Nieuwsbrief KOKW: Chris De Beer, voorzitter, postbus 144, 9100 Sint-Niklaas; e-mail: info@kokw.be